

Каждый лидер в эпоху диджитализации проходит разные стадии и находит баланс компетенций в зависимости от личных качеств. Эта уникальная совокупность компетенций проявляется в неповторимом стиле руководителя.

Список литературы

1. Корчевская Л.А., Черевко И.Н., Сергеев Я.С. Концептуальные подходы к изучению инноваций на предприятии в эпоху диджитализации. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*. – 2019. – № 11. – С. 129-142. Режим доступа к журналу: http://www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/zeszyty_naukowe/zeszyty_naukowe_wyszej_szkoy_techicznej_w_katowicach_nr_11/74

2. Gabler Wirtschaftslexikon. [Electronic resource] – Mode of access: <https://wirtschaftslexikon.gabler.de>

3. Thomas Ochs and Ute Anna Riemann: *Encyclopedia of Information Science and Technology*, Fourth Edition. 2019, Pages 8104. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/it-strategy-follows-digitalization/183799>

4. Veronica Scuotto, Francesca Serravalle, Alan Murray and Milena Viassone: *Women Entrepreneurs and Strategic Decision Making in the Global Economy*. 2019, Pages 339 [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/the-shift-towards-a-digital-business-model/220028>

5. Hüseyin Kazan: *Handbook of Research on Multidisciplinary Approaches to Literacy in the Digital Age*. 2019, Pages 366. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/cyber-bullying-and-violence-literacy-in-the-context-of-digitalization/240423>

6. Nilüfer Serinikli: *Handbook of Research on Strategic Fit and Design in Business Ecosystems*. 2020, Pages 669. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/transformation-of-business-with-digital-processes/235568>

7. Dolores Botella-Carrubi and Marta Tudela-Torras: *Analyzing the Relationship Between Innovation, Value Creation, and Entrepreneurship*. 2020, Pages 306. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/talent-revolution/240371>

8. Faisal Abubotain and Petros Chamakiotis: *Advanced MIS and Digital Transformation for Increased Creativity and Innovation in Business 2019*, Pages 208. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.igi-global.com/chapter/fintech-in-the-saudi-context/237267>

9. Карта слов и выражений русского языка. <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F>

10. Вагенлейтер А. «Сердце — это умение чувствовать». Ицхак Адизес о лидерах и конкурентном преимуществе компаний в будущем». Опубликовано 04.10.2020, обновлено 28.08.2021. Режим доступа к журналу: <https://algoritminfo.ru/serdce-eto-umenie-chuvstvovat-ichhak-adizes-o-liderah-i-konkurentnom-preimushchestve-kompanij-v-budushchem/>

Қазақстанның цифрлық экономикасы жағдайында банктердегі және компаниялардағы тәуекелдерді басқару жүйелері

Н.Б. Құттыбаева, Ш. Құсайнова

Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының PhD докторы,
«Жобаларды басқару» мамандығы бойынша 1 курс магистранты
nurg_78@mail.ru, sholpan.kusaynova.00@mail.ru

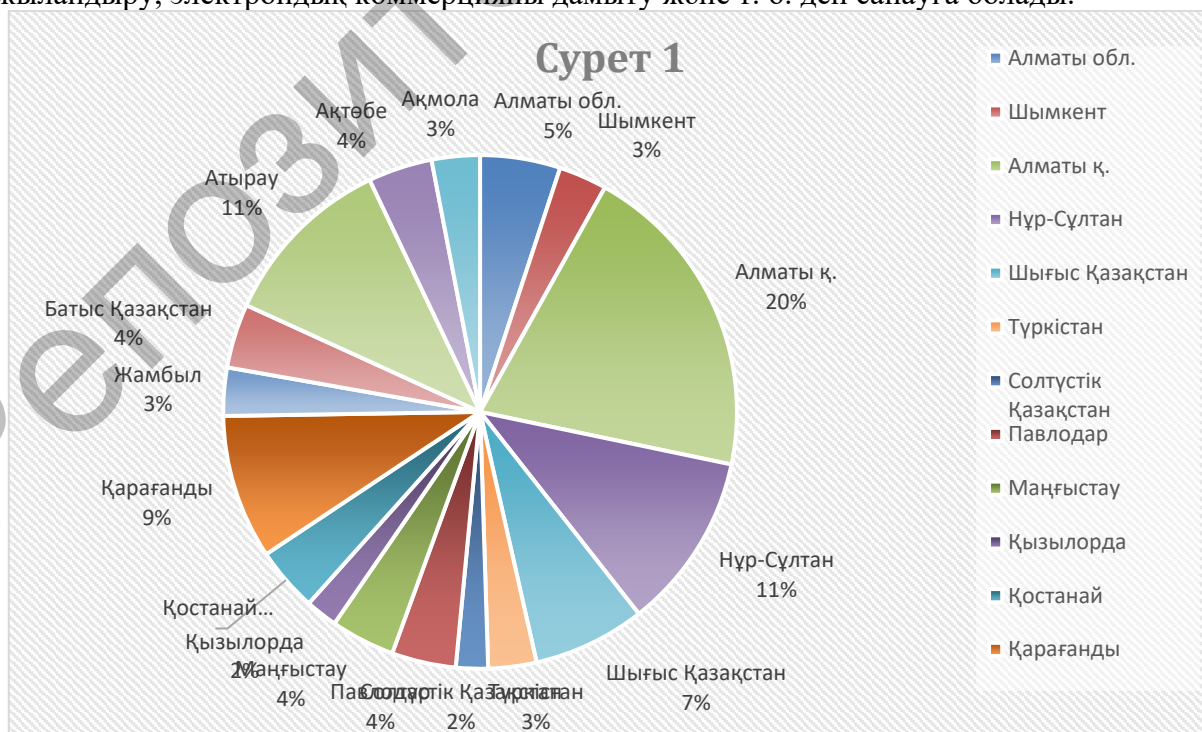
академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Мақалада цифрлық экономика қоғамдық өмірдің барлық салаларын қамтиды, оны жылжыту тетіктері өндірісте, әлеуметтік инфрақұрылымда және қоғамның экономикалық және ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету принциптерінде "ақылды технологияларды" қолдану жағдайлары негізделген. Қазіргі уақытта адам капиталын "Smart Nations" тұжырымдамасы шеңберінде оның физикалық және материалдық емес құрамдастарын қайта құру жолымен арттырудың парадигмасы қалыптастырылуда. Бұл аспектіде "ақылды қоғамның" барлық қатысушыларының интеграциялы көзарас-қимылын платформалық модельдеудің әмбебап тәсілдерін, атап айтқанда "ақылды аймақ" ауқымында әзірлеу маңызды.

Түйінді сөздер: технологиялық интеграция, платформалық модельдеу, "Ақылды технологиялар".

Қазіргі ковидтік жағдай өтпелі кезеңдегі күрделі экономикалық жүйелерге тән ерекшеліктерге ие болды: біріншіден, негізгі шикізат нарықтарындағы құбылмалылық, көмірсутектер мен металдарға төлем қабілетті сұраныстың төмендеуі жалғасуда; екіншіден, салалардан, өңірлерден, елдерден тыс шығатын экономикалық қызметке қатысушылар арасында ескілердің бұзылуы және жаңа байланыстардың пайда болуы орындалуда; үшіншіден, қаржы секторында – әлемдік экономиканың көшбасшысында, инновациялық өнеркәсіптік кластерлерде және ғылыми-білім беру ортасында болып жатқан институционалдық өзгерістер жанданды.

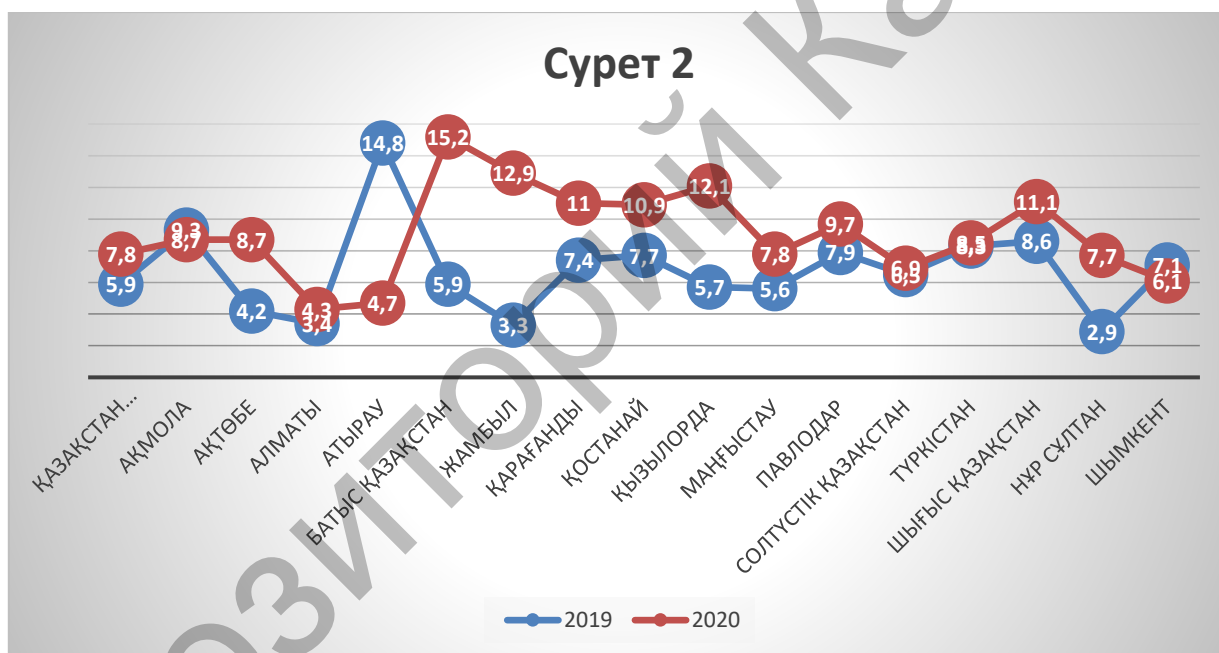
"Ақылды өңір" форматындағы табысты технологиялық дамудың алғышарттары өнеркәсіптік өндірістің даму деңгейі, шаруашылық субъектілерінің бизнес процестерін цифрландыру, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (бұдан әрі-ақт) секторын қаржыландыру, электрондық коммерцияны дамыту және т. б. деп санауға болады.

1 сурет. 2020 жылы елдің ЖІӨ-дегі ерекше мәртебесі бар Қазақстан Республикасының облыстары мен қалаларының жалпы өңірлік өнімінің үлес салмағы, пайызбен

Статистикаға сәйкес, қазақстандық өңірлер әлеуметтік-экономикалық процестерді зияткерлендіру бағытында әртүрлі қарқынмен қозғалуда. 2021 жылғы қаңтардан наурызға дейін қазақстандық ЖІӨ 5982,8 млрд.теңгені немесе 1051,5 құрады. Ресей рублі, 2020 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда өсуді көрсетті, бұл covid-2019 таралу шыңына және әлемдегі жалпы экономикалық жағдайдың нашарлауына сәйкескелді. Қазақстан Республикасының жалпы ішкі өнімі (бұдан әрі - ЖІӨ) ағымдағы бағаларда 2020 жылы 27 504,7 млрд теңге немесе 4825,4 млрд. ресей рублін құрады, бұл 2019 жылмен салыстырғанда 5,5% - ға өсті. Бұл ретте елдің ЖІӨ – нің негізгі үлесі ірі қалалар-Нұр-сұлтан және Алматы қалаларына, сондай-ақ Атырау облысына тиесілі болды (сурет. 1).

"Ақылды технологияларды" игерудің өзіне тән ерекшелігі өндірістік объектілерді технологияландыру деңгейі болды; тәжірибе көрсеткендей, "өндіру – шикізатты қайта өңдеу – дайын өнімді сату" кәсіпорындарының тізбегімен интеграцияланған шаруашылық кешендері орналасқан өңірлерде цифрлық технологиялар белсенді енгізілуде (сурет. 2).

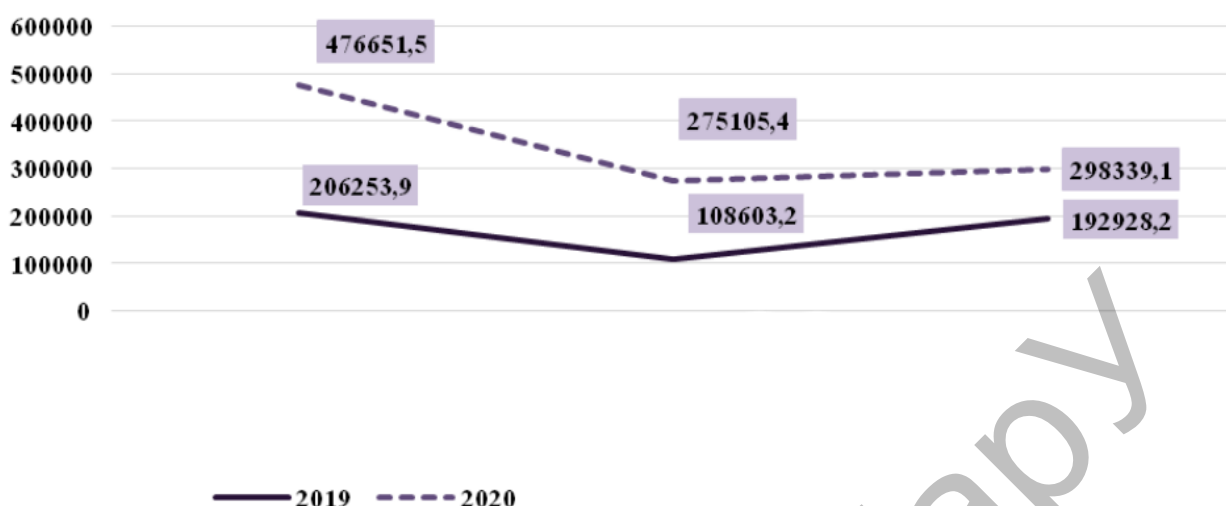

2 сурет. 2019-2020 жылдары цифрлық технологияларды пайдаланатын Қазақстан Республикасының облыстары мен қалалары өнеркәсібінің ірі және орта кәсіпорындары үлесінің зерттелген кәсіпорындардың жалпы жиынтығынан пайызбен өзгеру серпіні

"Ақылды технологияларға" жедел көшудің оң факторы экономиканың жаһандық тұрақсыздануына қарамастан АКТ секторының дамуына капитал ағынының ұлғаюы болып табылады (

Өндірістік қатынастар мен цифрлық технологиялардың үйлесімділігін айғақтайтын табиғи процесс цифрлық технологиялардың көмегімен электрондық алаңдарда ішкі және сыртқы сауда айналымының өсуі болып табылады

Пандемия және бөлшек сауда объектілерінің жұмыс істеуіне шектеулер енгізу кезеңінде "ақылды желілер", "ақылды банкинг", "ақылды логистика" артықшылықтарын көрсете отырып, айырбастау операцияларын цифрландырудың басымдығы артты. Электрондық сауда статистикасы нарық қатысушылары арасындағы өзара іс-қимыл тұғырнамасы Интернет пен және "smarttechnology" - мен тікелей байланысты, ал экономикалық қатынастарды цифрландыру процесі нормаға айналатынындағы да растады (сурет. 3).

Сурет 3. Қазақстан Республикасының электрондық саудасының 2019-2020 жылдардағы даму серпіні, млн. теңге

"Ақылды аймақты" қалыптастырудың тұжырымдамалық негіздері

Технологиялардың жан-жақты дамуына қарамастан, әрбір өңір өзінің табиғаты, қолданыстағы инфрақұрылымы, адами капиталдың сапалық және сандық құрамы бойынша бірегей. Осыған байланысты "ақылды аймақтың" қалыптасуы мен дамуының тұжырымдамалық негіздерін жалпылау қажет (кесте. 1).

Ұсынылған постулаттар	Іске асыру тетіктері	Зерттеуавторлары
"Ақылды қала" технологияларын енгізу адамдардың өмір сүру сапасын арттыру үшін зияткерлік ақпараттық талдамалық технологиялардың шекарасын кеңейтеді	"Ақылды қалаларды" келесі компоненттер арқылы индикативті бағалауды жүргізу: экономика; білім беру; энергетика; қоршаған орта; қаржы; төтенше жағдайлар мен өрттер; басқару; денсаулық сақтау; демалыс және ойын-сауық; қауіпсіздік; баспаналар; қатты тұрмыстық қалдықтар; телекоммуникациялар мен инновациялар; көлік; қалалық жоспарлау; су жүйелері мен санитария	Курчеева Г. И.
"Қонақ үй кәсіпорнын жобалау"	"Ақылды" қонақ үйлердің экологиялық мәселелерін шешу (Хаятт-Нуатт Hotels Corporation қонақ үй желісінің тұжырымдамасы)	Н.А.Зайцева
Экономикалық, әлеуметтік жаңа инновациялық тәсілдер негізінде "Ақылды қала" тұжырымдамасын кеңейту және экологиялық қауіпсіздік	Шеңберінде өзара іс-қимылдың негізгі нысандарын әзірлеу толып кету, энергияны тұтынудың өсуі, ресурстарды басқару және қоршаған ортаны қорғау мәселелерін шешуге арналған күрделі қалалық орта	Магомедов У. Ш.
Күрделі жүйелерді сандық басқару	Отын-энергетика кешені кәсіпорындарының экологиялық-экономикалық қызметін тұрақты даму тұрғысынан жүйелі бағалау жолымен пайдалану шығыстарын оңтайландыру	Маслак О. В.
		Л. Н. Руднева, В. В. Елгин, Гурьев М. А. Важенина Т. М., Ефремова В. В., Мезенцева О.

		Е.,Шевелева Н. П., Королева А. М.
Порт қалаларының зияткерлік және тұрақты логистикалық дамуы	Жинау, өңдеу негізінде порт логистикасының моделі, Туралы деректерді қадағалау және талдау, Порттық қалалардың экологиялық, әлеуметтік және технологиялық салаларында (Роттердам, Гамбург, Сингапур, Лос-Анджелес, Амстердам Cisco, IBM, Huawei және SAP технологиялық компанияларымен серіктестікте)	D'Amico G., Szopik-Depczynska K., Dembinska I., Ioppolo G
Сандық азаматтық тұжырымдамасы және сандық қауымдастық	Адами капиталдың цифрлық параметрлері ретінде қалалармен аудандарда кең жолақты байланысты пайдалану мүмкіндіктерімен нәтижелерін бағалау	Mossberger K., Tolbert C.J
Қалалық тарату парктерін электрлендіру жолымен пошта қызметтерінің тораптық орталықтарын сегменттеу (электромобильдер технологиясын уәжді шоғырландыру)	Пошта қызметтері тораптары арасында жүктемені бөлуді оңтайландыру үшін маршруттарды интеллектуалды жоспарлаушы	Martinez M., Moreno A., Angulo I., Mateo C., Masegosa A.D., Perallos A., Frias P.
"Ақылды келісім шарттар" және субсидиялаудың мақсатты дизайны	Ауылдық үй шаруашылықтарының тұрақты кірісін қамтамасыз ету есебінен дамушы елдердегі кедейлік деңгейін төмендету үшін смарт-келісім шарттардың құндылығын бағалау	Guo Q.Z., He Q.C., Chen Y.J., Huang W.

Жаңа буынның өнеркәсіптік революциясы цифрлық форматтағы экожүйенің қатысушылары арасындағы тұрақты байланыстар жүйесін дамытуға негізделеді, сонымен бірге Super Smart Society 5.0 цифрлық қоғамының қағидаттарына сәйкес келетін адами ресурстарды басқарудың жаңа ерекшеліктеріне ие болады, бұл "ақылды технологияларды" қолдана отырып, менеджменттің зияткерлік модельдеріне негізделген цифрлық экономиканы платформалық модельдеу тұжырымдамасын әзірлеуді көздейді. "Ақылды өңірді" қалыптастырудың ұсынылып отырған және практикада іске асырылатын ұйымдастырушылық-экономикалық тетіктері әлеуметтік-экономикалық процестерді технологияландыруды жүзеге асыру бойынша неғұрлым оңтайлы ұйымдастыру шараларын таңдау негізінде жеделдетілген зияткерлендіру міндеттеріне қол жеткізуге бағытталған.

Әдебиеттер тізімі

1. Давиденко Л.М. "Ақылды ұлттар" тұжырымдамасы аясында адами ресурстарды капиталдандыру // Үлкен Алтайдың ғылымы мен білімі. 2020. Вып. 1 (12). – Б. 54-62. - DOI: 10.25712 / ҚОЛӨНЕР.2410-485X.2020.01.006
2. Ұлттық шоттар статистикасы. 2020 жылы елдің ЖІӨ-дегі Қазақстан Республикасының облыстары мен қалаларының жалпы өңірлік өнімінің үлес салмағы. – <https://stat.gov.kz/official/industry/11/statistic/7>
3. Стратегиялық даму жөніндегі агенттіктің ақпараттық-коммуникациялық технологиялар статистикасы

4. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жоспарлау және – <https://stat.gov.kz/official/industry/29/statistic/7>; Батыс Қазақстан облысының 2020 жылғы әлеуметтік-экономикалық дамуы, 2021 жылғы қаңтар-мамыр. – <https://www.gov.kz/memleket/entities/bko/documents/>
5. толығырақ / 180267?Lang=ru; Атырау облысының 2020 жылғы әлеуметтік-экономикалық дамуы, 2021 жылғы қаңтар-мамыр. – <https://gurk.kz>
6. [kz/news/o-soczialno-e-konomicheskom-razvitii-aty-rauskoj-oblasti-v-ramkah-poruchenij-glavy-gosudarstva](https://www.gov.kz/memleket/entities/bko/documents/)
7. Стратегиялық даму жөніндегі агенттіктің ақпараттық-коммуникациялық технологиялар статистикасы
8. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жоспарлау және – <https://stat.gov.kz/official/industry/29/statistic/7>
9. Стратегиялық даму жөніндегі агенттіктің ақпараттық-коммуникациялық технологиялар статистикасы
10. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жоспарлау және – <https://stat.gov.kz/official/industry/29/statistic/7>
11. Курчиева Г.И. "Умный город" технологиялары негізінде қалалық ортаны дамыту // Сандық экономика мен кластерлік құрылымдардың тұрақты дамуы: теория және практика: монография. – СПб.: Политех-Пресс, 2020. –Б.234-262. – DOI: 10.18720/IEP/2020.8/9 - DOI: 10.18720/IEP/2020.8/9
12. Зайцева Н.а. инновациялық технологияларды қолдану негізінде Қонақ үйлерді концептуалды жобалау (Имер даңғылында
13. Решение экологических проблем" умных " гостиниц) // регионы России: взгляд в будущее. 2020. – Т.7, № 4. – Б. 56-72.
14. Магомедов У. Ш. особенности государственного внедрения и регулирования технологии "Умный город" в Российской Федерации// современная наука. 2021. - № 1-2. - С. 71-74.
15. Руднева Л. Н., Елгин В. В. Гурьева, А. Важенина Т. М., Ефремова В. В., Мезенцева О. Е., Шевелева Н.П., Королев А. М.,Маслак о. в. современная индустриальная экономика: ресурсы эффективного развития нефтегазового комплекса: монография / Тюменский индустриальный университет. 2020. - 225
16. С.Д ' а Френд г., Шопик-Депчинская к., Дембинская и., Иопполо г. порт қалаларының зияткерлік және тұрақты логистикасы: негіз// тұрақты қалалар мен қоғам. 2021. – Көлемі 69. – DOI: 10.1016/j.scs.2021.102801
17. Моссбергер К., Толберт К. Дж. Сандық азаматтық және сандық қауымдастықтар: технология жеке адамдар үшін қаншалықты маңызды және қоғамдастықтар // электрондық жоспарлау саласындағы халықаралық зерттеулер журналы. 2021. – Көлемі 10, № 3. – Б.19-34. – DOI: 10.4018/IJEP.20210701.0a2
18. Мартинес М., Морено А., Корнер и., Матео с., Масегоса А. Д., Пераллос А., Фриас п. толық электрлендірілген әсерді бағалау пошта паркін қалалық жүк тасымалдарына / / Электр энергетикасы және энергетикалық жүйелердің Халықаралық журналы. 2021. – Көлемі 129. - doi:10.1016 / j.ижепес.2021.106770
19. Го К.з., Хе К. К., Чен Ю. Дж.. Хуан У. күн панельдерін енгізу арқылы кедейлікті азайту: ақылды келісімшарттар және мақсатты субсидияларды дамыту // Омега-халықаралық менеджмент ғылыми журналы, 2021 жыл. – Көлемі 102. - DOI: 10.1016 / j.омега.2020.102367